

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Viljelypuutarhurin tutkinto
ryhmänohjaajan kokemana

Ilmo Koivisto

2007

KOIVISTO ILMO: Viljelypuutarhureille tutkinto, ryhmänohjaajan kokemuksia
Tampereen opettajakorkeakoulu
Opettajakoulutuksen kehittämishanke 31s + 4 liites
Ohjaava opettaja: Marjatta Myllylä
Huhtikuu 2007
Avainsanat: ammattitutkinto, aikuisopiskelu, kokemusmaailma, viljelypuutarhuri, ryhmänohjaaja

TIIVISTELMÄ

Raportissa kuvataan puutarhatuottajien ryhmän (22 henkilöä) koulutusta ja ryhmänohjaajan kokemuksia ikkunasta katsoen kun opiskelijoina on pitkän linjan puutarhayrittäjiä. He tulivat koulutukseen ja osoittamaan näyttötutkinnolla osaamisensa. Ryhmä oli kiinnostunut oppimaan kausihuonetuotannon, joka oli uusi tuotantotapa Suomessa. Ilmastonmuutos muuttaa tuotantotapoja, poikkeavat sääolot ovat lisääntyneet. Kausihuonetuotannossa tuotteiden laatu on parempi ja tasaisempi vaikeissakin sääoloissa. Kausihuonetuotanto poikkeaa kasvihuonetuotannosta – kausihuoneissa ei käytetä lämmitystä, muovi on yksinkertainen, huoneen rakenne on kevyehkö, kiinteitä perustuksia ei ole ja huone on helposti koottavissa, purettavissa ja siirrettävissä. Kustannukset ovat vain murto-osan kasvihuoneen kustannuksista. Viljelypuutarhurin ammattitutkinto on tarkoitettu osoittamaan pätevyyttä, jonka puutarha-alan osaaja voi saavuttaa. Tutkinnon vaativuustaso vastaa 3-4 vuoden kokemusta työelämässä, yrittäjänä tai toisen palveluksessa sisältäen alakohtaista koulutusta. Ennen tutkinnon suorittamista tutkintoon osallistuville tarjotaan valmistavaa koulutusta, jonka laajuus on 40 opintoviikkoa.

Suhtautuminen tutkintoon johtavaan koulutukseen tiedettiin ennakkoon haastavaksi sillä osallistujia kiinnosti pääosin tieto, ei niinkään tutkintopaperi. Tässä raportissa tarkastellaan myös ryhmänohjaajan, koulutussuunnittelijan ja kouluttajan haasteellista työtä aikuisten yrittäjien kouluttajana..

Ennakkoon tiedettiin koulutuksen- ja tutkinnon tavoitteiden olevan jossakin määrin ristiriitaisia. Opiskelijaryhmällä oli tavoitteena saada nopeasti riittävät tiedot kausihuonetuotannosta. Oppilaitoksella oli tavoitteena saada osallistujille näyttötutkinnot. Sopivimmaksi koulutus pohjaksi oli arvioitu tähän tarkoitukseen viljelypuutarhurin ammattitutkinto. Koulutussisällöltään se tuntuikin sopivalta, mutta näyttötilaisuuksien toteutuksessa koettiin jäykkyyttä, josta opiskelijat eivät kokeneet paljon hyötyvänsä.

Tutkintoja odottavan oppilaitoksen ja uusinta tietoa janoavan opiskelijaryhmän välissä oli ryhmänohjaaja, eräänlainen ”Yleismies Jantunen”, jonka tehtävänä oli pitää ammatillisilla ja sosiaalisilla taidoillaan molemmat osapuolet mahdollisimman tyytyväisenä lopputulokseen. Kausihuonetuottajan koulutusprojekti osoitti, että menestyäkseen aikuiskoulutuksen kurssivastaavan on oltava samaan aikaan koulutussuunnittelija, aineistontuottaja, ryhmänohjaaja, valmentaja, tuutori, projektijohtaja, terapeutti. Pahitteeksi ei olisi olla myös se asiansa osaava hyvä opettaja, jonka olisi kaiken kukkuraksi hyvä olla taitava estradin viihdetaiteilijakin.

Olen valinnut tämän aiheen, koska aikuisten yrittäjien koulutus on haasteellista. Koulutusorganisaatio tarvitsee tutkintoja rahoituksen saamiseksi, mutta yrittäjät ovat enemmän kiinnostuneita tiedoista. Olen valinnut tämän ristiriidan havainnoinnin kohteeksi.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 KOULUTUS UUSIMUOTOISEEN PUUTARHATUOTANTOON	5
1.1 Kausihuonetuotanto tulossa, ilmastonmuutos muuttaa tuotantotapoja	5
1.2 Sopivin oppimisympäristöksi todettiin ammattitutkinto	6
1.3 Uusimmasta tiedosta haastetta ryhmänohjaajalle	7
1.4 Kausihuonetuottajakoulutus uutena Suomessa.....	8
1.5 Markka on paras konsulentti - koulutukseltakin edellytetään hyötyä	9
1.6 Tavoitteena näyttötutkinto.....	9
 2 VILJEPUUTARHURIN AMMATTITUTKINTO KAUSIHUONE- TUOTANTOON.....	 11
2.1 Ammattitutkintojärjestelmä	11
2.2 Viljelypuutarhurin ammattitutkinto puutarha-alan osaajille	11
2.3 Ammattitutkinnon ja näyttötutkinnon haasteita	12
2.4 Sovellettu lukusuunnitelma ja ammattitaidon osoittaminen.....	13
 3 KOULUTUKSEN TOTEUTUSRATKAISUT	 14
3.1 Tuotannon ohjaaminen, markkinointi ja puutarhakasvien viljely	14
3.1.1 Tuotannon ohjaaminen kausihuonetuotannossa	14
3.1.2 Puutarhakasvien viljely kausihuoneissa	15
3.1.3 Kausihuonetuotannon sadonkorjuu ja sen jatkokäsittely	15
3.2 Opetusmenetelmät haastavia aikuisille yrittäjille	16
3.3 Ryhmänohjaaja asiakkaiden ohjaajana.....	17
3.4 Opetuksen viitekehyksenä ajattelutaitojen kehittäminen	18
3.5 Pienen paikkakunnan koulutushaasteet	19
 4 TULOKSIA OPILAITOKSESSA JA YRITYKSISSÄ	 20
4.1 Koulutuksen tulokset	20
4.2 Työssäoppiminen omissa yrityksissä	21
4.3 Näyttötutkinnon osat	21
4.4 Tulokset oppimisen näkökulmasta	21

4.5 Tulokset ryhmäohjaajan ja opettajan näkökulmasta.....	22
---	----

5 POHDINTA.....	23
-----------------	----

5.1 Elinikäistä oppimista – alkutuotannossakin	23
--	----

5.2 Opiskelijoilta saatu palaute ryhmäohjaukseen	23
--	----

5.3 Uuden koulutuksen monet vaiheet	25
---	----

5.4 Opiskelijan viihtyminen – tarpeellista vai ei	25
---	----

5.5 Onnistumisia ja epäonnistumisia koulutushankkeessa.....	26
---	----

5.6 Kehittämistavoitteita tuleviin koulutuksiin	27
---	----

5.7 Ryhmäohjaajan onnistumisen kokemuksia	29
---	----

LÄHTEET	30
---------------	----

LIITE 1	Puutarha-alan tilastoja
---------	-------------------------

LIITE 2	Puutarha-alan koulutusvaihtoehdot
---------	-----------------------------------

LIITE 3	Kuvia kausihuoneista
---------	----------------------

LIITE 4	Palautelomake
---------	---------------

1 KOULUTUS UUSIMUOTOISEEN PUUTARHATUOTANTOON

1.1 Kausihuonetuotanto tulossa, ilmastonmuutos muuttaa tuotantotapoja

Suomen puutarhatuotannon arvo on 18 prosenttia koko maataloustuotannon markkinahintaisesta tuotosta. Puutarhatuotantoa Suomessa vuonna 2005 oli 18801 hehtaaria ja yrittäjiä 11480. Puutarhatalous antoi vuonna 2005 työtä 12954 henkilötyövuoden verran. Suomen maatilojen määrästä vain neljä prosenttia on puutarhatiloja (Puutarhaliitto. 2006. Tilastoja puutarha-alalta s.11)(LIITE 1).

Puutarhatuotanto jakautuu kolmeen pääsektoriin, puutarhatuotantoon, vihertuotantoon ja puutarha- ja kukkakauppaan. Puutarha-alan tehtävänä on tuottaa laadukasta ja terveellistä ravintoa, parantaa elinympäristöä sekä lisätä erilaisten tilaisuuksien ja tilojen viihtyvyyttä. Puutarhatuotanto on hedelmiä, vihanneksia, marjoja ja koristekasveja tuottava sektori, kun taas vihertuotanto on elinympäristön suunnittelua, rakentamista ja ylläpitoa. Kukkakauppa keskittyy koristekasvien myyntiin, kukkasideontaan ja tilakoristeluun (Opetushallitus. 1997. Työelämän tutkintojen perusteet s.9).

Osa edellisten tuotantosektorien tuotannosta on erilaisissa huoneissa.

Suomen kylmät sääolot antavat puutarhatuotannolle haastetta. Puutarhayrittäjien on pyrittävä tuottamaan puutarhatuotteita laadukkaasti, paljon ja nopeasti, silloin kun Suomessa kesä on parhaimmillaan. Toisaalta olisi pystyttävä tuottamaan läpi vuoden, että kuluttajilla olisi vuoden jokaisena päivänä tuoreita kotimaisia puutarhatuotteita ruokapöydässä. Aivan näin ei Suomessa ole mahdollista toimia, mutta ympärivuotinen kasvihuonetuotantokin kasvaa meillä nopeasti Suomen kylmistä sääoloista huolimatta. Toisaalta ilmastonmuutos pidentää kasvukautta Suomessa.

Kausihuonetuotanto poikkeaa kasvihuonetuotannosta merkittävästi. Kun puhutaan kausihuoneista, tarkoitetaan lämmittämättömiä, ilman kiinteää perustusta rakennettuja muovitunneleita. Näiden muovihuoneiden koko voi vaihdella aivan pienistä kotikäyttöön tarkoitetuista malleista suuriin 12 metriä leveisiin ja satoja metriä pitkiin huoneisiin, joita voi olla vieretysten pellolla, maaston vaihtelua seuraten. Parhaimmillaan useiden kymmenien hehtaarien kokoiset alueet puutarhakasvustoja voivat

olla tällaisilla kausihuoneilla katetut. Tyypillinen kausihuone on noin kahdeksan metrin levyinen, metallikaarilla rakennetun rungon päällä yksinkertainen UV-säteilyä kestävä kasvihuonemuovi, joka ylivedettyjen ja kiristettyjen narujen ja maahan ankkuroinnin avulla se pysyy paikoillaan tukevasti myös myrskyn yllättäessä. Huone on yleensä sen verran kookas että sen sisällä pystyy ajamaan traktorilla suorittamassa viljelyyn liittyviä toimenpiteitä.

Kausihuonetuotanto on nopeasti levinnyt Keski-Euroopassa puutarhatuotantoon ja on nyt tulossa myös suomalaisille puutarhatiloille. Hollannissa, Belgiassa, Tanskassa, ja Britanniassa muutaman vuoden aikana 50 - 90 prosenttia puutarhatuotannosta on siirretty kausihuoneissa kasvatettavaksi (Ville Matala 3.3.2007). Useissa maissa tukkukauppa ei enää suostu vastaanottamaan muita kuin kausihuoneissa tuotettuja avomaan puutarhatuotteita lainkaan erityisesti marjojen osalta. Syynä kaupan asenteeseen on katteiden alla tuotettujen tuotteiden parempi turvallisuus ja laatu.

Suomessa tätä puutarhatuotannon muutosta ja kausihuonetuotannon kasvua sekä puutarhatuotteiden ostajien asenoitumista on seurattu mielenkiinnolla. Puutarhatuottajat suhtautuvat kehitykseen osittain ristiriitaisin tuntein. Vastapainona paremmalle tuotteiden laadulle ja runsaammalle sadolle on lisääntyvät kustannukset ja se lisääntyvä työ jonka kausihuonetuotanto puutarhaviljelijälle aiheuttaa.

Kausihuoneiden kauppa valmistautuu parhaillaan mahdollisesti räjähdysmäisesti kasvavaan kausihuoneiden kysyntään. Vuonna 2006 kolme maahantuojaa organisoi myyntiverkostaan Suomeen. Esittelytilaisuuksia pidettiin niin alan messuilla kuin viljelijöiden seminaareissa ympäri Suomea.

1.2 Sopivin oppimisympäristöksi todettiin ammattitutkinto

Savon ammatti- ja aikuisopiston Suonenjoen yksikkö toimii läheisessä yhteistyössä Sisä-Savon Seutuyhtymän ja Yrityspuisto Futurian ja erityisesti siellä olevan suurimman kehityshankkeen Marjaosaamiskeskuksen kanssa. Marjaosaamiskeskus (MOK) on toiminut aktiivisesti marja- ja puutarhaelinkeinojen kehittämiseksi Pohjois-Savossa. Vaikutukset ovat kattaneet koko maan. Merkittävimpiä yksittäisiä Marjaosaamiskeskuksen Suomeen marjatilaille lanseeraamia tuotteita ja tekniikoita

ovat mansikkalajikkeiston täydellinen uusiutuminen Suomessa ja tihkukastelun tuleminen normaaliksi viljelytekniikaksi useimmille puutarhatiloille (<http://www.berryknow-howcentre.fi/>. 4.1.2007).

Marjaosaamiskeskus on selvittänyt aktiivisesti puutarhatuotantoon liittyviä kysymyksiä ja uusinta viljelykulttuuria ulkomailla. Hankkeen tukemana suuri osa edistysmielisistä puutarhatuottajista, ja muista alan toimijoista (neuvojat, virkamiehet, maahantuojat, kauppiaat ja jalostajat) ovat käyneet tutustumassa huolellisesti valikoituihin alan kohteisiin Länsi-Euroopassa, jossa puutarhatuotanto on vahvaa. On selvitetty, onko siellä oleva tietämys soveltamiskelpoista Suomeen. Kausihuonetuotanto on länsieurooppalaisilla puutarhatiloilla nyt alan viimeisin viljelytrendi. Marjaosaamiskeskus on tiedonvälitystyöllään tuonut suomalaisten puutarhatuottajien tietoon tämän nopeasti lisääntyvän viljelytekniikan. Isoja puutarhayrittäjäryhmiä on vieraillut katsomassa kausihuonetuotantoa vuonna 2006 ja 2007 mm. Skotlannissa ja Hollannissa.

Savon ammatti- ja aikuisopisto ja Marjaosaamiskeskus päättivät toteuttaa vuoden 2006 aikana kausihuonetuottajille sopivan, laajan ja perusteellisen kausihuonetuottajan koulutuksen. Asiaa harkittiin perusteellisesti ja päädyttiin siihen, että sopivin tapa toteuttaa tämä koulutus on käyttää viljelypuutarhurin koulutusohjelmaa. Päätettiin järjestetään viljelypuutarhurin valmistava koulutus ja toteuttaa osallistujille näyttötutkinnot. Samalla pitkän linjan puutarha-alan ammattilaisille voidaan tunnustaa heidän aikaisempikin osaamisensa näyttötutkinnolla.

1.3 Uusimmasta tiedosta haastetta ryhmänohjaajalle

Puutarhayrittäjät ovat useat pitkän linjan työssä kouliintuneita ammattilaisia. Monille puutarhayrittäjille vahva osaaminen työhön on tullut käytännön töiden ja lukusten lyhytkurssien kautta. Joukkoon toki mahtuu alan vahvan koulutuksen käyneitäkin. Maa- ja puutarhayrittäjäyys on muuttunut EU:n tuomien lukemattomien säädösten myötä suurta ammattitaitoa vaativaksi yrittäjyydeksi. Puutarhayrittäjä on yritysjohtaja. Tuotannon lisäksi on hallittava moninaiset lainsäädännölliset tuotantoon vaikuttavat tekijät. On oltava hyvä markkinamies ja suuren työntekijäjoukon hallin-

ta vaatii osaamista ja sosiaalisia sekä psykologisia taitoja. Noin 20 prosenttia puutarhayrittäjän vuosityöajasta menee nykyisin erilaisiin paperitöihin. Puutarhayrittäjät eivät omasta toiveestaan huolimatta voineet välttyä EU:n myötä tulleeesta tukijärjestelmästä. Puutarhatuottajat eivät olisi halunneet tukijärjestelmän piiriin. Tuet toivat mukanaan monitahoisen byrokraattisen valvontajärjestelmän, joka vaatii yrittäjiltä paljon lisätyötä.

Vain noin viidennes puutarhayrittäjistä osallistuu aktiivisesti kursseille ja kehittämistoimintaan (Kari Korhonen. 3.3.2007). Suurin osa yrittäjistä kyllä kehittää toimintaansa, he tekevät sitä itsenäisesti, käyttäen aktiivisesti mm. nykyisin lähes jokaisen puutarhayrittäjän käytössä olevia sähköisiä tiedonvälityskanavia. Neuvontatyön sekä hankkeiden ja kouluttajien kannalta tämä paheneva kilpailu tiedonjaosta aiheuttaa ongelmia. Entisenmuotoiseen koulumuotoiseen opiskelun ja kursseille ei tahdota saada entiseen tapaan helposti osallistujia. Tosin alkutuotannon parissa olevilla yrittäjillä kuten muillakin yrittäjillä kynnys osallistua koulutukseen on työsuhhteessa olevia suurempi, koulutuspäiviltä kun yrittäjälle ei makseta palkkaa.

Koulutukseen hakeutuvat puutarhayrittäjät ovat haasteellisia opiskelijoita, aktiivisin yrittäjäjoukko on vaativia asiakkaita. Tutkintoon johtavan koulutuksen ja opetuksen on oltava ”maan parasta tasoa”, siihen yrittäjät ovat oppineet jo alan hanketoiminnan myötä. Puutarha-alan tilaisuuksissa on käytetty kalliita kotimaisia ja ulkomalaisia luennoitsijoita Marjaosaamiskeskuksen toiminta-aikana vuodesta 1995 alkaen. Puutarha-ala on suppea tuotannonala ja alalla on vain joitakin kymmeniä suomalaisia kouluttajia. Hankkeiden ulkomaanmatkojen myötä on puutarhayrittäjille käynyt selväksi, että nykyään alalla ollaan Suomessa tiedollisesti jo eurooppalaista valiojoukkoa.

1.4 Kausihuonetuottajakoulutus uutena Suomessa

Kausihuonetuottajakoulutuksen suunnittelu oli helppoa sikäli, että vastaavaa koulutusta ei ainakaan Suomessa ole aikaisemmin järjestetty, eikä siten vertailua vastaaviin muihin koulutuksiin kukaan voinut suorittaa. Puutarha-alan koulutusohjelmissa erilaiset huoneratkaisut ja katteet kyllä opetetaan, mutta kausihuonetuotannon pai-

noarvo on näissä koulutusohjelmissa vähäinen. Suunnittelu aloitettiin puhtaalta pöydältä. Kurssin vetäjä ja opiskelijaryhmä puhuivatkin huumorimielessä maailman parhaimmasta ja tasokkaimmasta kausihuonetuottajakoulutuksesta. Vitsailussa saattoi olla perää, mutta myös hivenen ryhmän jäsenten itsetuntoa kohottava vaikutus, olivathan opiskelijat mukana maan kausihuonetuotannon kärkijoukossa.

1.5 Markka on paras konsulentti - koulutukseltakin edellytetään hyötyä

Viljelypuutarhuriopiskelijat olivat suurimmalta osin yrittäjiä. Kunkin tausta oli erilainen, mutta useimpia kiinnosti puutarhakasvien ja erityisesti marjakasvien tuottaminen kausihuoneissa. Raha, siis parempi tuotto lieene ollut tärkein motiivi lähteä opiskelemaan kausihuonetuotantoa. Koulutus oli kuin optio, joka heille ehkä realisoituisi kurssin jälkeen taloudellisesti kannattavan liiketoiminnan muodossa.

Kouluttajan edustajat yrittivät muotoilla viljelypuutarhurin valmistavan koulutuksen yrittäjien lähtökohdat tietäin, muistaen kuitenkin että Opetushallitus oli määritellyt tutkintoperusteet ja antoi rahoituksen koulutukselle. Kriteerit ja lopputulos oli oltava kelvolliset että koulutus kestää mahdolliset jälkikäteen tulevat arvioinnit.

Kouluttajien työ ei siis ollut helppo. Miten pitää opiskelijan roolissa olevat yrittäjät aktiivisina ja saada heidät saapumaan lähipäivinä koulutukseen ja miten saada näyttötilaisuudet hoidettua niin, että kaikki kriteerit täyttyvät. Kannustin, jolla tutkinnon suorittamiseen aktivoitiin ja jolla tutkintoa markkinoitiin, oli 330 euron näyttötutkintostipendi. Myös yrittäjien verotuksessa hyödyntämä yrittäjäpäiväraha sekä matkavähennys verotuksessa ja MYEL-opintopäiväraha ovat maaseudun yrittäjien koulutuksen kannustimia. Ilmaisen koulutuksen lisäksi opiskelijoiden erilaisilla tukimahdollisuuksilla yritettiin aktiivisesti muistuttaa, että osallistuminen ja aktiivisuus säilyisivät hyvänä. Yrittäjäkoulutus ei siis tässä tapauksessa ole kallista, kun maaseudun yrittäjillä on monenlaisia kannustimia koulutuksen tueksi.

1.6 Tavotteena näyttötutkinto

Kausihuonetuotanto oli uusi tuotantomuoto. Puutarhatuotantoa, puutarhakasvien avomaan katteita ja tavanomaista kasvihuonetuotantoa kyllä oli opetettu, mutta kausihuonetuotanto poikkeaa näistä olennaisesti. Valmista tietoa ei ollut ja lähdettiin siitä, että koulutus koostuu eri asiantuntijoiden avulla koulutusosioista. Tiedossa olevilta kausihuoneiden tuotantokäytön tuntevilta henkilöiltä suunniteltiin ostettavaksi asiantuntijapalveluksia.

Koulutuksen avaustilaisuudessa tammikuun alussa 2006 esiteltiin ennakkoon suunniteltu koulutusrunko ja tiedossa oleva luennoitsijalista, jossa oli lueteltu 22 suomalaista alan kouluttajaa. Yhdessä koulutukseen lähteneiden yrittäjien kanssa sitten tehtiin muutoksia koulutusohjelmaan siihen suuntaan, mitä avauskeskustelu antoi aihetta. Samalla seurattiin, että valmistava koulutus antaisi valmiudet selvittää myös näyttötutkinnosta.

Viljelypuutarhurin valmistava koulutus toteutettiin pääsääntöisesti kahden tai kolmen päivän jaksoissa kaksi kertaa kuukaudessa. Valmistava koulutuksen kokonaispituus oli lähipäivien osalta 45 opiskelupäivää. Samanaikaisesti yrittäjäopiskelijat johtivat omia yrityksiään tai olivat työssä toisten puutarhayrityksissä. Lähipäivinä annettiin käytännönläheisiä etätehtäviä. Osaaminen sekä teoriassa että käytännössä vahvistuivat merkittävästi ja syyskesän aikana voitiin ottaa näyttöjä koko tutkinnosta 18 opiskelijalta 22:sta. Näyttöpaikkoina toimivat suurimmalta osin opiskelijoiden omat yritykset. Viljelypuutarhurin tutkinto suoritettiin soveltaen niin että Opetushallituksen ohje tutkinnon perusteista täyttyi ja että lisäksi kausihuonetuotannon osaamisen vaatimukset otettiin huomioon.

2 VILJESPUUTARHURIN AMMATTITUTKINTO KAUSIHUONE- TUOTANTOON

2.1 Ammattitutkintojärjestelmä

Ammattitutkintojärjestelmä luotiin Suomeen vuonna 1994. Tutkintolain mukaan tutkintorakenne tarkoittaa tutkintojen jakautumista ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin. Aikuisten ammatilliset tutkinnot vastaavat ammatillisilta tavoitteiltaan nuorten ammatillisen koulutuksen tutkintoja ja kummastakin saa saman jatko-opintokelpoisuuden. Ammattitutkinnoissa vaaditaan kehittyneempää ammattitaitoa kuin perustutkinnossa (Työelämän tutkintojen perusteet. 1997. OPH. Viljelypuutarhurin ammattitutkinto. s. 7).

Tutkinnot ovat luonteeltaan laaja-alaisia ja ne sisältävät työelämässä tarvittavan ammattitaidon, sosiaaliset taidot sekä kielitaidon.

Puutarha-alan tutkintoja ovat mm. puutarhatalouden perustutkinto, viljelypuutarhurin, puistopuutarhurin, floristin ja floristimestarin tutkinto (OPH. Työelämän tutkintojen perusteet. 1997. Viljelypuutarhurin ammattitutkinto. s. 8)

Ammattitutkintolakiin perustuu, että tutkinnon suorittaminen on opiskelu- tai ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton. Tutkintojärjestelmä on avoin ja tutkintoihin osallistuville ei aseteta ennakkoehtoja työkokemuksen tai koulutuksen hankkimistavasta. Tutkintojen perusteissa määritelty ammattitaito on standardi jonka mukaista ammattitaidon on oltava saadakseen tutkintopaperin. Tutkintotoimikunnilla on vastuu tutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta. Toimikunnat sopivat oppilaitosten ja muiden sellaisten järjestäjien kanssa, joilla on edellytykset tutkintojen järjestämiseen.

2.2 Viljelypuutarhurin ammattitutkinto puutarha-alan osaajille

Viljelypuutarhurin tutkinto on määritelty Opetushallituksen tätä tutkintoa varten tehdyssä ohjeessa. Viljelypuutarhuri hallitsee puutarhakasvien tuotannon. Hän toimii yksityisyrittäjänä tai työnjohtajana tai tuotannosta vastaavana työntekijänä avomaan viljelyksillä, kasvihuoneyrityksissä, taimistoissa sekä marja- ja hedelmäviljelyksillä.

Puutarhatuotannon ammattilaiselta vaaditaan monipuolista pätevyyttä alati kovenevassa kilpailutilanteessa. Tarvitaan tuotannollisia ja yhä enemmän myös sosiaalisia taitoja, kieliäkin olisi jonkin verran hallittava. Uusimpia tutkimuksia on hyödynnettävä ja hänen on oltava innovaatiokykyinen. Tarvitaan avarakatseisuutta ja muutoshaluisuutta. Viljelypuutarhurissa pitää yhdistyä viljelytekniinen osaaminen, taloudellinen ajattelu ja palveluhenkisyys (Työelämän tutkintojen perusteet, 1997. Viljelypuutarhuri. OPH. S 10)

Tutkinto koostuu kolmesta osasta:

- a) tuotannon ohjaaminen ja markkinointi
- b) puutarhakasvien viljely
- c) sadonkorjuu ja jatkokäsittely

Puutarhatuotanto on hedelmiä, marjoja, vihanneksia ja koristekasveja tuottava puutarha-alan sektori. Viljelypuutarhuri hallitsee puutarhakasvien tuotannon. Hän toimii joko yksityisyrittäjänä, työnjohtajan tai tuotannosta vastaavana työntekijänä avomaan viljelyksillä, kasvihuoneyrityksissä, taimistoissa tai marja- ja hedelmäviljelyksillä. Puutarhakasvien tuotannon kehittyessä viime vuosina voimakkaasti, on omavaraisuus kasvanut nopeasti ja on joidenkin tuotteiden osalta yllättävänkin korkea. Huonetuotannossa omavaraisuus esimerkiksi kurkulla on 75 prosenttia ja ruukkusalaateilla lähes 100 prosenttia. (Tilastoja puutarha-alalta. 2006. Puutarhaliitto. S 13)

Marjakasvien avomaan tuotannossa on kehittämisen varaa. Mansikka 67 prosentin ja vadelma 12 prosentin omavaraisuus kuulostaa alhaiselta – kausihuonetuotannolla omavaraisuutta pystyttäisiin nostamaan merkittävästi.

2.3 Ammattitutkinnon ja näyttötutkinnon haasteita

Viljelypuutarhurin ammattitutkinto on suunniteltu aikuisia opiskelijoita ajatellen. Nuorille on suunniteltu ammattiosaamisen näyttöjärjestelmää vasta viime vuosina. Vaikka valmistavan koulutuksen ja näyttötutkinnon järjestelyt ovat mahdollisim-

man joustavat aikuisille, motivaatio vaihtelee. Kiireisten yrittäjien työn ja yrityksen suuntutuminen vaikuttavat koulutukselta oleviin odotuksiin. Viljelypuutarhurin tutkinto on Suomessa vähän käytetty tutkintomuoto. Harkinnassa on ollut koko tutkinnon lakkauttaminenkin (Liisa Kääriäinen. 3.4.2007).

Ryhmä kausihuonekoulutuksen oli koottu suurimalta osin kutsuin. Puutarha-alan hankkeiden kautta oli saatu vinkkejä koulutuksesta kiinnostuneista. Marjaosaamiskeskuksen järjestämät infotilaisuudet ja neuvontakäynnit antavat vuosittain yhteistyössä olevalle oppilaitokselle useita opiskelijoita puutarha-alan koulutuksiin.

2.4 Sovellettu lukusuunnitelma ja ammattitaidon osoittaminen

Koulutuksen järjestäjät tekevät kukin omat lukusuunnitelmansa oppilaitoksen omin lähtökohtiensa mukaisesti. Savon ammatti- ja aikuisopistossa Muuruveden toimintayksikkö on keskittynyt puutarhakoulutukseen. Suonenjoen yksikkö on perinteinen maatalousoppilaitos. Suonenjoella ei ole vanhaa puutarhaopetuksen kulttuuria eikä oppilaitoksella ole tehty puutarhaopetukseen liittyviä investointeja. Suonenjoen yksikössä on järjestetty silti puutarhaopetusta yli 10 vuotta. Oppilaitoksessa on järjestetty aikuisille suunnattuina perustutkintopohjaisina monimuotokoulutuksina useita maaseutuyrittäjän perustutkintoja marjatilayrittäjille, sillä onhan tämä koulutusyksikkö Suonenjoella keskellä Euroopan suurinta yhtenäistä marjanviljelykeskittymää (Ilkka Voutilainen. 26.2.2007).

Viljelypuutarhurin ammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito osoitetaan erillisissä tutkintotilaisuuksissa näyttökokeissa. Näyttöjärjestelyt voivat vaihdella, pääasia on että ammattitaito voidaan todeta. Tarkoituksena on selvittää ammatin kannalta keskeiset ydinpätevyudet. Tutkinnon vaativuustaso vastaa 3-4 vuoden alalla työskenteilyä, johon on sisältynyt myös alakohtaista koulutusta. Tutkinnonsuorittajaa voidaan haastatella ja käyttää myös hänen omaa itsearviointiaan osaamisen täsmentämiseksi (Viljelypuutarhurin ammattitutkinto. 1997. OPH. s.12) .

Viljelypuutarhurin tutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että voidaan arvioida ammatinhallinnan kannalta keskeiset tekijät. Arvioinnissa käytetään periaatetta hyväksytty/hylätty.

3 KOULUTUKSEN TOTEUTUSRATKAISUT

3.1 Tuotannon ohjaaminen, markkinointi ja puutarhakasvien viljely

Tämän uuden kausihuonetuottajan koulutuksen opiskelijat olivat pääosin puutarhatalouden avomaan ja kasvihuonetuotannon ammattilaisia jo entuudestaan. Osalla oli runsaasti myös muuta osaamista. Muutamalla oli tunnustuksia puutarha-alalta. Yksi ryhmän opiskelijoista sai opiskeluvuoden aikana valtakunnallisen Kotimaiset Kasvikset ry:n tunnustuksen; *Vuoden 2006 avomaan laatutuottaja*. Suurella osalla osallistujista siten puutarhaviljelyn osaaminen oli entuudestaan korkeaa tasoa. Nyt oli useimmilla vain osaamisen hienosäädöstä ja osaamisen tunnustamisesta kysymys. Opiskelijoiden osaaminen arvioitiin näyttökokeissa heinä- ja elokuussa 2006.

3.1.1 Tuotannon ohjaaminen kausihuonetuotannossa

Tuotannon ohjaamisessa oli kysymys suunnitelmallisella tuotannolla ja liiketaloudellisella toiminnalla yrityksessä. Tutkintoa suorittavan tulee osata hyödyntää tehokkaasti henkilöstöresursseja ja muita tuotannontekijöitä. Tuotantokustannusten onnistunut laskeminen ja kannattavuuden arviointi kokonaisuudessaan ovat tärkeitä tekijöitä menestyvälle yrittäjälle. Työnantajan ja työntekijän velvollisuuksien ja oikeuksien hallinta olivat osa tutkinnon vaatimuksia. Puutarhatuotannossa käytetään kausityövoimaa, joten ulkomaisen työvoiman osuus on merkittävä. Ulkomaisen työvoiman hallinnassa työnantajan sosiaalisten taidot korostuvat, josta asiasta useimmilla olikin jo ennakkoon runsaasti kokemusta. Markkinointi ja myyntityö sekä laadukas standardien ja laatujärjestelmien mukaan toimiminen ovat osa puutarhatuottajan osaamisaluetta.

Tuotannon ohjaamista ja markkinointia päätettiin tässä koulutushankkeessa opettaa parhaiden tiedossa olevien alan kouluttajien avulla, tekemällä ryhmätöitä oppilaitoksella, antamalla kurssituksen tueksi kotitehtäväksi talouslaskelmia, omien yritysten verotukseen liittyviä tehtäviä, tekemällä omavalvontasuunnitelmat ja perehdyttämällä laatujärjestelmätyöhön. Opetussuunnitelmassa olivat mukana myös EU:n vaatimat ympäristö- ja tilatukiasiat sekä lohkokortit. Markkinointi ja myyntityötä sekä asiakaspalvelua käytiin läpi talvikaudella opetuksen avulla, ryhmätöillä ja har-

joituksilla. Työvoimaan liittyvät kysymykset käytiin monipuolisesti läpi. Lisäksi tehtiin tutustumiskäyntejä esimerkillisiin oman alan yrityksiin.

3.1.2 Puutarhakasvien viljely kausihuoneissa

Puutarhakasvien viljely oli lähes kaikille entuudestaan tuttua. Tavoitteeksi oli asetettu, että seuraavat nimenomaan katetun tuotannon näkökulmasta olevat tuotantoon vaikuttavat tekijät puutarhatuotannosta hallitaan:

Puutarhakasvien ja puutarhatuotteiden tuntemus, viljelyedellytysten tuntemus, viljelymenetelmien tuntemus, viljelytöiden tekeminen, koneiden ja laitteiden käyttö, työturvallisuuden huomioonottaminen, esimiestaidot, ympäristövaikutusten huomiointi sekä alan kasvintuhoojien tuntemus ja niiden torjunta.

Edellisten tuotannontekijöiden arvioinnissa oli päätetty kussakin korostaa näkemystä ja arviointia kausihuonetuotantoa ajatellen. Tämän tutkinnon osan osalta eriytyminen onkin parhaiten mahdollista, koska ennakkoon tutkinnon suorittaja voi ohjeiden mukaan valita, viljelymenetelmän (esimerkiksi tavanomainen tai luomutuotanto) ja tuotantosuunnan (avomaan puutarhakasvit, kasvihuonetuotanto, hedelmä- ja marjakasvit tai taimituotanto).

3.1.3 Kausihuonetuotannon sadonkorjuu ja sen jatkokäsittely

Sadonkorjuu ja jatkokäsittely vaikuttavat tuotteiden laatuun. Laatutekijöiden merkitys jatkuvasti kasvaa. Kausihuoneissa tuotettujen tuotteiden parempi laatu ja kaupapestävyys oli johtanut mm. Skotlannissa ja Hollannissa siihen, että tukkukauppa vastaanottaa pelkästään huoneissa tuotettuja puutarhamarjoja. Tämän tutkinnonosan arvioinnissa kuuluivat arvioitaviksi kausihuoneopiskelijoiden seuraavien laatuun vaikuttavien tekijöiden hallinta:

Sadonkorjuutyöt kausihuonetuotannossa, laadun varmistaminen tuotteille ja tuotteiden lajittelu, varastoteknisten ratkaisujen tuntemus, laatu- ja omavalvontajärjestelmien soveltaminen ja käyttö, jatkojalostus- ja säilöntämenetelmien ja -periaatteiden tuntemus sekä tuotepakkausten tuntemus.

Osaamisen varmistaminen oli helppoa useimpien osalta, kun näyttötilaisuus järjestettiin kausihuonekurssilaisten työpaikoilla ja yrityksissä. Näyttötilaisuudet järjestettiin tuotantokaudella silloin kun viljelytoiminta ja markkinointi olivat jokapäiväistä toimintaa ja opiskelijoiden tuotteiden käsittely oli näyttöhetkellä nähtävissä.

Ennakkoon arvioitiin, että kun näyttötilaisuuksissa näytön vastaanottajat ovat alan hyvin tuntevia ammattilaisia jotka tuntevat puutarhatuotannon laajasti entuudestaan, niin osaamisen arviointi olisi helppoa nopeasti ja luotettavasti. Näytöt toteutettiin mahdollisimman joustavasti kolmikantaperiaatteella opiskelijoiden omissa yrityksissä.

3.2 Opetusmenetelmät haastavia aikuisille yrittäjille

Kouluttajalta vaaditaan nykyisin monipuolisia taitoja. Hyvä substanssiosaamisen on välttämätöntä, mutta muidenkin kouluttajan taitojen merkitys on kasvanut. Suonenjoen yksikössä on aikuisille toteutettujen puutarhakurssien osalta totuttu siihen että opiskelijoista useat ovat entuudestaan puutarha-alan ammattilaisia tai että moni on jo entuudestaan koulutetumpi kuin kouluttajat itse. Joukossa oli yliopistotutkinnon aiemmin suorittaneita. Maatalous- ja puutarhasektorin henkilötkin arvostavat jatkuvan koulutuksen tärkeyttä. Muutamia maallemuuttajia oli ryhmässä myös, he olivat ruuhkasuomen oravanpyörästä maaseutuyrittäjäksi ryhtyneitä henkilöitä. Ammatinvaihtajia tulee jatkuvasti jonkin verran luonnonvara-alan koulutuslinjoille.

Koulutuksen järjestäjät olivat jo tätä kausihuonetuottajan koulutusta suunnitelleensa ottaneet tämän koulutushankkeen haasteeksi myös itselleen. Ajateltiin, että tässä koulutushankkeessa opitaan yhdessä opiskelijoiden kanssa, olihan tämä ala sekä koulutuksen suhteen että tuotannolliselta kannalta niin uusi, ettei kunnollista yhteistä tietoa Suomesta ollut saatavilla. Päätettiin tiedon murusista koota kokonaisuus joka toisi opiskelija-asiakkaille riittävän laajat tiedot ryhtyä kausihuonetuottajiksi koulutuksen aikana tai sen jälkeen.

Opetuksessa käytettiin useita opetusmenetelmiä. Lähiopetuksesta luokkahuoneopetusta oli puolet, opetusmatkoilla oltiin neljännes ja erilaisia tehtäviä ja harjoituksia tehtiin ajasta neljännes. Yrittäjien omia opiskelutapoja ja ajatuksia kunnioitettiin.

Mielipiteitä kuunneltiin. Tuntiopetuksessa toteutettiin korostetusti keskustelevaa ilmapiiriä. Monet opiskelijoista olivat opettajaa tietävämpiä, joten kouluttajan keskustelun ohjaajan roolissa onnistumisella oli suuri merkitys. Luennoitsijat saivat melko vapaasti toteuttaa opetusta parhaiksi katsomiensa menetelmiä käyttäen, kunhan tutkinnon perusteet pidettiin mielessä. Ryhmänohjaaja keskusteli kaikkien kouluttajien kanssa ennen lähipäivää laajasti koulutuksen tavoitteista. Tuolloin käytiin läpi, miten kukin lähipäivä liittyi koulutuskokonaisuuteen ja mitä ryhmälle oli jo puhuttu sekä mitä aiheeseen liittyvää ryhmälle oli myöhemmin tulossa.

Verkossa tapahtuva oppiminen oli osa opetusta. Alustana käytettiin Marjaosaamiskeskuksen käyttämää nettifoorumia, joka oli toteutettu julkisen phpBB Croupin ilmaisohjelmistolla (<http://www2.marjaosaamiskeskus.fi/forum/>). Foorumilla oli ryhmän sisäinen, salasanoja vaativa keskustelu opiskelijaryhmää kiinnostavista kysymyksistä. Ryhmänohjaaja toimi keskustelufoorumin moderaattorina ja keskustelun ohjaajana. Samalla foorumilla oli suurin osa lähipäivien opetusmateriaaleista sähköisessä muodossa. Sinne vietiin myös lähipäivien etätehtävät. Etätehtävät palautettiin sähköpostin kautta ryhmäohjaajalle tai kunkin aiheen opettajalle.

3.3 Ryhmänohjaaja asiakkaiden ohjaajana

Kurssiryhmissä suurin osa oli jo puutarha-alan ammattilaisia mutta mukaan tuli myös joitakin henkilöitä muista ammateista. Puutarha-alaa ajatellen he olivat aloittelijoita joilla oli ainoastaan mielikuvia ja kiinnostus puutarhayrittämiseen. Kurssien vetäjät ja opettajat joutuivat jatkuvasti pohtimaan sopivia menettelytapoja siihen, miten pitää jatkuvasti sekä enemmistönä olevat konkarit kuin myös puutarha-alan aloittelijat tyytyväisinä koulutukseen ja aktiivisina opiskelijoina. Jokainen lähipäivä olisi oltava kiinnostava kaikille, mutta lähtökohdat asiantuntijaopiskelijoiden yrityksissä tai alaa vasta suunnittelevalla ovat hyvin erilaisia.

Yrittäjät kokevat että oma yritys kärsii kun yrittäjä on poissa, opiskelemassa. Yrittäjät vaativat tehokasta ja tasokasta koulutusta. Kouluttaja ja ryhmänohjaaja tietävät, että yrittäjä puntaroi jatkuvasti, antaako koulutus vähintäänkin sen mitä oman työpanoksen puuttuminen yrityksestä vie. Tästä keskusteltiin useasti kurssin aikana.

3.4 Opetuksen viitekehyksenä ajattelutaitojen kehittäminen

Tulevaisuuden tiedot, taidot ja osaaminen ovat monilta osin hyvin erilaisia nykyiseen verrattuna. Oppilaitoksilta ja opetustyöltä vaaditaan tulevaisuussuuntautuneisuutta osaamisalueiden määrittelyssä. Oppilaitos ei voi enää keskittyä tiedon jakamiseen opiskelijoille. Olennaista on sellaisten taitojen kehittäminen, joiden avulla opiskelija voi itse hankkia kussakin tilanteessa tarvitsemansa tiedot ja taidot itse. Tietopainotteisen opettamisen sijaan koulutuksen on keskityttävä oppilaiden ajattelun ja tiedonkäsittelytaitojen sekä kokonaispersoonallisuuden kehittämiseen (Luukkainen Olli, 2004, Opettajan matkakirja tulevaan s.66).

Kausihuonetuottajille pyrittiin määrätietoisesti opettamaan tulevaisuuden tuotantotapoja ja menetelmiä. Kausihuonetuotanto jo itsessään on tulevaisuuden tuotantotapa. Olennainen osa oppimisprosessissa oli oppijaryhmän jäsenten tutustuttaminen toisiinsa, jota varten ryhmällä oli paljon keskinäistä tutustumista edistävää toimintaa, kuten opetusmatkoja. Ryhmän yöpymiset yhdessä vierailta paikkakunnilla antoivat mahdollisuuden tutustua henkilökohtaisemmin kuin mitä luokkahuoneissa on koskaan mahdollista. Illan keskusteluissa yhdistyivät niin opetuksessa ja oppimismatkoilla koetut tiedot kuin oppijoiden persoonalliset ominaisuudetkin. Tutustumiskäynnit vuorottellen ryhmän jäsenten koteihin ja yrityksiin mursivat viimeisetkin muurit ryhmän jäsenten välillä. Keskustelu oli luontevaa ryhmän jäsenten välillä kun voitiin puhua asioiden oikeilla nimillä ja kaikilla on todellinen sama esimerkki josta oli helppoa puhua ja keskustella sekä kehittää yhdessä uutta.

Opettajan tehtävänä on pyrkiä vapauttamaan oppija ajattelunsa kahleista uusiin ja arvaamattomiin ulottuvuuksiin. Hän asettaa oppijalle haasteellisia tehtäviä, ohjaa ilmiöiden havainnointiin, selittämiseen ja johtopäätöksiin. Opettajan tehtävänä ei ole tarjota valmiita ajattelumalleja. Älyllisen uteliaisuuden herättäminen ja ylläpitäminen, ongelmanratkaisustrategioiden omaksuminen sekä luovuus ovat polkuja syväoppimiseen, eikä tunteitakaan silloin unohdeta. Näkemys oppimisesta etenevänä ilmiönä merkitsee samalla oppimisen kontrolloimisen vähenemistä. Parhaiten oppimista edistää sellainen opetus joka tukee oppijan tiedon rakentamista ja yhdistämistä. Opettamiskeskeisyydestä on siirryttävä oppija ja oppimiskeskeisyyteen. Perinteisen opettajaroolin hylkääminen edellyttää, että opettaja luopuu roolistaan ja

murtaa käsityksiään oppimisesta ja opettamisesta. Opettajan työn tavoite on siis ohjata oppimiseen (Luukkainen Olli, 2004, Opettajan matkakirja tulevaan s.68). Kausihuonekoulutuksessa sekä vanhan poisoppiminen, siis vanhojen asenteiden purkaminen ja uusien haasteiden tuominen pohdittavaksi sellaisella tavalla jossa opettaja ei ollut opettaja vaan pikemminkin vertaisoppija toimivat hyvin kun valmiita ratkaisumalleja ei ollut kenelläkään tiedossa. Opettajan rooli oli kuitenkin silloinkin tiedostettava, että asioita voi ohjailla järkevästi suuntaan joka johtaisi todennäköisesti mahdollisimman hyviin yksilöiden ja yritysten kannalta taloudellisesti tuottaviin ratkaisumalleihin.

3.5 Pienen paikkakunnan koulutushaasteet

Maatalousala on supistuva tuotannonala Suomessa. Alalla on koko ajan yhä pienevä yrittäjäjoukko. Suuri määrä maatalousoppilaitoksia on lakkautettu Suomessa. Oppilaitosten profiili ja nimetkin ovat muuttuneet. Nyt on luonto- ja ympäristöalan koulutusta ja luonnonvara-alan opetusta jäljellä olevissa oppilaitoksissa. Oppilaitokset taistelevat olemassaolostaan pienillä paikkakunnilla. Nähdään tärkeänä, että oppilaitokset säilyisivät, ammatillinen opetus luo paikkakunnalle myönteisen profiilin. Kunnissa mietitään keinoja, miten oppilaitokset voitaisiin säilyttää. Keinoina ovat uudet koulutuslinjat jota kausihuonetuottajakoulutuskin edustaa.

Opiskelija on oppilaitoksen asiakas. Oppilaitos saa nykyään rahoitusta ainoastaan opiskelijamäärän perusteella. Jokainen opiskelija on hyvin tärkeä oppilaitokselle myös taloudellisesti, joskus jopa oppilaitoksen hengissä pysymisen kannalta. Ammatilliset oppilaitokset pienemmillä paikkakunnilla joutuvat elämään jatkuvassa epävarmuuden tilassa opiskelijapulasta johtuen. Vain harvat pienempien paikkakuntien koulutuslinjat pystyvät suorittamaan valintaa opiskelijaehdokkaista. Kun hakijoita on niukasta, nuorisopuolella hakijapula aiheuttaa opiskelijarakenteeseen lisähaasteita, motivaatio ei kaikilla ole vielä herännyt. Aikuisten koulutuksia suunniteltaessa joudutaan koko ajan seuraamaan ajan trendejä ja arvioimaan koulutuskysyntää että järjestettäviin koulutuksiin saataisiin riittävästi uusia opiskelijoita. Aikuis-koulutuksen ongelmana on myös ryhmien heterogeisuus, joka vaikeuttaa opetuksen toteutusta kuten tässäkin viljelypuutarhurin valmistavassa koulutuksessa tapahtui.

4 TULOKSIA OPILAITOKSESSA JA YRITYKSISSÄ

4.1 Koulutuksen tulokset

Kausihuonetuottajien koulutus toteutettiin suurimmalta osin ennakkoon suunnitellun mukaisesti. Valmistava koulutus eteni suurelta osin siten kuin opiskelijaryhmän kanssa aloitustapaamisen yhteydessä sovittiin. Kouluttajista ei kaikkia ehdokkaita hankittu, koska todettiin että kouluttajien luennoissa on toistoa vaikka luentoaihe onkin erilainen. Koordinointi oli ryhmänohjaajalla ja koulutus pyrittiin keskittämään muutamalle ulkopuoliselle kouluttajalle.

Opintomatkojen määrää lisättiin koulutuksen alussa aiotusta suunnitelmasta. Oppilaitos pystyi toteuttamaan ulkomaan opetus- ja tutustumismatkan opiskelijoille huolimatta siitä ettei oppilaitos osallistu periaatteidensa mukaisesti ryhmäopetusmatkojen rahoitukseen. Opiskelijaryhmä oli pahoillaan, ettei oppilaitos tukenut oppimismatkoja ulkomaille, vaikka kausihuoneosaaminen oli nimenomaan Suomen ulkopuolella kuitenkin EU:n alueella. Omakohtainen tutustuminen paikanpäällä hyviksi havaittuihin menetelmiin olisi ollut tarpeellista oppimisen kannalta. Onneksi pystyttiin käyttämään kuitenkin hyväksi Marjaosaamiskeskuksen hankerahoitusta ja opiskelijat pääsivät tuetulle matkalle tutustumaan Skotlannissa kausihuonetuotantoon (LIITE 3).

Motivaatio ja keskustelu sekä ideoiden kehittäminen olivat erittäin vilkasta kaikkina lähipäivinä ja tutustumismatkojen aikana. Aktiivisuutta luonnollisesti lisäsi se että osallistujat prosessoivat koko ajan koulutuksessa kuultua oman yrityksensä kannalta. Opiskelijoita aktivoi keskusteluun ja ideointiin myös se, kun kurssivastaava ja myös asiantuntijaluennoitsijat olivat tiedollisesti usein vertaisia opiskelijoiden kanssa.

Opiskelun aloitti 22 henkilöä. Viljelypuutarhurin koko tutkinnon suoritti 18 opiskelijaa ja näiden lisäksi suoritettiin kolme osatutkintoa.

4.2 Työssäoppiminen omissa yrityksissä

Viljelypuutarhuriopiskelijat olivat työssäoppimassa koko opiskelun ajan. Käytännössä useimmat johtivat omia puutarhatilojaan ja osa oli työssä alan muissa yrityksissä. Osalla oli kausihuoneita käytössä jo ennen koulutusta ja osa rakensi niitä koulutuksen aikana. Suurin osa 22 opiskelijasta ei kuitenkaan ryhtynyt kausihuoneiden rakennuspuuhiin vielä koulutuksen aikana.

Viljelypuutarhurin tutkintoa ajatellen omat puutarhayritykset olivat erinomaisia työssäoppimispaikkoja. Lähes kaikkia viljelypuutarhurin tutkinnon osa-alueita opiskelijat joutuivat puutarhatiloilla harjoittelemaan.

4.3 Näyttötutkinnon osat

Näyttötutkinnot suoritettiin niin kutsuttua kolmikantaperiaatetta noudattaen. Arviointitilanteessa olivat oppilaitoksen ja työelämän edustaja sekä opiskelija. Kaikki näyttötilaisuudet tapahtuivat opiskelijoiden yrityksissä tai työpaikoilla. Näyttötilaisuudet järjestettiin satokauden aikana loppukesästä, jolloin yrityksissä oli nähtävissä ja todennettavissa helposti lähes kaikki tutkinnon osat ja niiden vaatimukset.

Näyttötilaisuuksissa paneuduttiin teorian tietoon tarkastelemalla tapauskohtaisesti opiskelijan talouteen, verotukseen ja lainsäädäntöön liittyviä todellisia muistiinpanoja ja raportteja. Myös opiskelijan oppilaitokselta saamia aineistoja ja annettuja etätehtäviä reflektoitii. Useimmat etätehtävät oli tehty omasta kotitilasta.

Näyttötilaisuuksissa oli mahdollisuus tutustua näyttöpaikasta ja ajankohdasta johtuen monipuolisesti tutkintovaatimuksissa mainituista tekijöistä useimpiin samalla kerralla. Näytön suorittaja pystyi luontevasti tutussa ja turvallisessa ympäristössä normaalia työtään tehden kertomaan toiminnastaan ja esittelemään osaamistaan.

4.4 Tulokset oppimisen näkökulmasta

Oppimistuloksia analysoitiin etätehtävien avulla ja ryhmäkeskusteluissa sekä palauttekeskustelujen yhteydessä. Yksi vuosi monimuotokoulutusta on lyhyt aika, varsinkin kun monet loma-ajat; kesäloma, kevät- ja syysloma sekä tammikuun alun ja jou-

lukuun lopun tyhjäkäynti opetuksellisesti vievät huomattavan osan tehokkaasta opiskeluaajasta. Oppimista ehti silti tapahtua.

Mittareita läpäistyjen näyttötutkintojensuoritusten lisäksi olivat perustettujen puutarhayritysten määrä ja uusien rakennettujen kausihuoneiden määrä. Oli havaittavissa, että runsaan tiedon myötä myös sanonta ”tieto lisää tuskaa” sai opiskelijoista jonkin verran otetta. Ylioptimistisuus kausihuonetuotantoa kohtaan karisi ja muuttui todellisen tiedon myötä realismiksi. On varmaa, että koulutuksessa mukana olleet tietävät kausihuonetuotannosta jokseenkin niin paljon kuin Suomessa oli mahdollista saada, asiaa käsiteltiin niin monesta näkökulmasta kotimaisten ja ulkomaalaisten luennoitsijoiden toimesta. Hyvä kokonaiskuva kausihuonetuotannosta on parempi vaihtoehto kuin pelkät mielikuvat alasta ennen investointipäätöksiä kausihuoneisiin.

4.5 Tulokset ryhmäohjaajan ja opettajan näkökulmasta

Ryhmäohjaaja koki toteuttaneensa tässä koulutushankkeessa valtaosin humanistista oppimisteoriaa. Opiskelijoille ryhmässä annettiin suuri vapaus toteuttaa opiskelua ja oppimista haluamallaan tavalla. Ryhmäohjaajan rooli oli sivustaseuraajan, ohjaajan, tukijan sekä auttajan tai jonkinlainen konsultin rooli. Ryhmälle ja sen jäsenille annettiin ainoastaan suuntaviivat, jotka pohjautuivat ennakkoon tehtyyn henkilökoh- taiseen opiskelusuunnitelmaan. Yksilöllisyyttä, kunkin ryhmän jäsenen ainutlaatui- suutta ja persoonallisuutta sekä hänen omia tavoitteitaan, jotka olivat myös määräl- lisesti hyvin erilaisia, kaikkia niitä tuettiin. Jokaisella oli erilainen itsensä toteutta- misen tarve ja jokainen tapa toimia on yhtä arvokas eikä vertailua yksilöiden kesken suoritettu. Itsearviointi on pääsääntöinen tapa toteuttaa arviointia. Opetus tähtää en- sisijaisesti kasvattamaan persoonaa ihmisenä.

Ryhmä toimi hyvin opiskelijoiden erilaisista lähtökohdista huolimatta. Opiskelu- vuoden aikana ryhmän jäsenten välille syntyi liikesuhteita ja ystävyysuhteita sekä erityisesti hyvä yhteistoimintaverkosto. Opiskelijat ostivat toisiltaan mm. taimia, vaihtoivat puutarhatuotteita, osallistuivat toistensa markkinointitapahtumiin esitteli- jöinä sekä suunnittelivat yhteisen kausihuoneiden kaarien taivutuskoneen. Yhteis- toiminnan syntyminen opiskelijoiden välille toi mielihyvää kehitystä seuranneelle ryhmäohjaajalle, kun siihen oli voinut itse vaikuttaa.

5 POHDINTA

5.1 Elinikäistä oppimista – alkutuotannossakin

Elinikäisen oppimisesta on puhuttu kauan ja välillä tuntuu, että se on pelkkää ho-kemaa, joka ei johda varsinaisiin toimenpiteisiin. Elinikäinen oppimien etenee Suomessa kuitenkin vauhdilla. Sitä tukevat 1990-luvun laman alkuun panema osaamisen tukeminen ja työllisten ikääntyminen. Osaamisen edistäminen on välttämätöntä jotta maamme pärjää kansainvälisessä kilpailussa. Elinikäistä oppimisen edistämistä ovat tehneet nk. elinikäisen oppimisen komitea (vuonna 1998) ja Opetusministeriön julkaisema; Elinikäinen oppiminen – hankkeen loppuraportti (vuonna 1998) aikaan saivat koko koulutusjärjestelmän huomioonottavan toimintapolitiikan jossa sekä lainsäädännön, toiminnan ja oppimisen tarpeet on otettu huomioon (Pohjonen, P. 2005. Työssä oppiminen. s.23).

Maaseudun ihmiset, niin työntekijät kuin yrittäjätkin, tarvitsevat kaikki koulutusta entistä enemmän menestyäkseen omissa tehtävissään. Maaseudun työtehtävien rakenne ja ympäristön vaatimukset ovat muuttuneet vaativiksi. Sekä kansalliset vaatimukset että eurooppalainen kehitys edellyttävät sopeutumista kansainvälisiin tuotantomenetelmiin. Tehokkuus vaatii äärimmäistä osaamista ja samanaikaiset yhä kirstyvät ympäristölainsäädännön vaatimukset edellyttävät maaseutuväestöltä jatkuvaa itsensä kehittämistä ja koulutusta.

5.2 Opiskelijoilta saatu palaute ryhmänohjaukseen

Opiskelijat noin puolet oli tuttuja ryhmänohjaajalle jo vuosien takaa. Opiskelijoiden ohjaaminen oli luontevasti vertaistuutorointia. Uusi opiskeltava aihe oli sekä monille opettajista että ryhmänohjaajalle niin uusi, että monet opiskelijoista olivat tiedollisesti vähintäänkin tasavertaisia ohjaajien ja kouluttajien kanssa. Tiedonkäsittelyssä oli horisontaalinen vuorovaikutus. Oikeaa vastausta antavaa auktoriteettia ei useinkaan ollut mukana, ja edellytykset sekä halu tiedonkäsittelyyn ja ideointiin yhdessä on voimakkaampi ja oppimisessa syntyi erilainen, siinä oli etsivämpi asenne (Vekotutor 15.3.2007).

Koulutuksen päätöstilaisuudessa opiskelijoiden puheenvuorossa eräs opiskelija, jolla oli itsellään 25 vuoden kouluttajakokemus, muistutti kouluttajia siitä, että kouluttajan on pystyttävä hyväksymään se, että opiskelijoiden tiedot ja taidot voivat olla kouluttajan tietoja edellä.

Opettajan työ muuttuu. Opettaja on entistä enemmän ohjaaja, jossa myös opiskelijoiden tiedot siirtyvät ryhmän sisällä, opettajan tehtävä on olla taitava ohjaaja, oppimisen mahdollistaja. Mitä pitemmälle opiskelijat taidot etenevät, sitä itsenäisemmäksi opiskelijan työ muuttuu (Työn muutos ja oppiminen, Kalli, T. 1997. s. 224).

Opettajat ovatkin entistä enemmän suunnittelijoita, aineiston tuottajia, valmentajia, tutoreita, projektijohtajia, terapeuteja, ryhmädynamiikan spesialisteja kuin se opettaja jona perinteisesti opettajaa pidetään.

Puutarhayrittäjien aika on rajallista, varsinkin huhtikuusta lokakuuhun, jolloin koko ajan on tuotantoon liittyvää työtä paljon enemmän kuin sitä ehtii tekemään. Yrittäjät harkitsevat ensin, onko lähipäivän sisältö ja siellä oleva luennoitsijan anti sen arvoisen, että tärkeän työpäivä kannattaisi vaihtaa opiskelupäivään. Tämä jatkuva tasapainoilu on puutarhayrittäjien ja maaseutuyrittäjien koulutuksen järjestäjien arkipäivää.

Pyrimme siihen, että jokainen päivä olisi oltava täysipainoinen ja hyödyllinen. Opiskelijan poissaolokin on vahva palaute, johon on pystyttävä vastaamaan. Opiskelija on asiakas, opettaja on ohjaaja, jonka on kyettävä näkemään oppimisprosessin kokonaisuus laajemmin kuin opiskelija sen tekee. Opettaja on tutor, eräänlainen lempeä mutta taitava perään katsoja, enemmän kuin opettaja (Työn muutos ja oppiminen, Kalli, T. 1997. s. 227).

Opiskelijat odottivat koulutukselta sekä tietoa, verkostoitumisen mukanaan tuomia uusia bisnesmahdollisuuksia tuotantoon ja yrittämiseen kuin myös että viihtyminen koulutuksessa muiltakin osin olisi hyvää. Kausihuonekoulutusryhmän ryhmänohjaajan kannalta se oli mielenkiintoista mutta haasteellista.

5.3 Uuden koulutuksen monet vaiheet

Uuden koulutuslinjan toteutus oli jännittävä kokemus. Siihen sisältyi sarja tapahtumia joissa lisämausteena oli tukku epävarmuustekijöitä. Oltiin alueella josta ei ollut aiempaa kokemusta.

Ensin oli perusteltava ja neuvoteltava eri osapuolten kanssa järjestämislupa, puitteet ja raamit uudelle koulutukselle. Sitten oli tehtävä kurssin sisällöstä suunnitelma, markkinoitava koulutus ja hankittava opiskelijat, etsittävä sopivat kouluttajat kuhunkin osakokonaisuuteen, saatava kouluttajat työskentelemään niin että syntyisi yhtenäinen kokonaisuus. Oli myös toimittava ulkopuolisten kouluttajien sekä opiskelijoiden ohjaajana. Näytötkin oli organisoitava ja järjestettävä ne tiukan aikataulun mukaan muun työn ohessa. Koko ajan oli raportoitava, huolehdittava talousasioista ja tehtävä lopuksi tilitys koulutusorganisaatiolle. Kurssinvetäjän ongelmansa oli että samanaikaisesti oli vedettävä yksin kolmea muuta opiskelijaryhmää ja yhtä erillisen organisaation hallinnoimaa hanketta. Uusi koulutuslinja olisi tarvinnut enemmän huomiota kuin ajanpuutteen vuoksi oli mahdollista.

Opiskelijoilla on nykyään vaihtoehtoja saada tietoa. Tiedosta on ylitarjontaa, on tietöähky. Koulun ja opettajan asema horjuu tai ainakin se muuttuu. Koulu ja opettaja eivät enää toimi tiedonvartijoina. Koulun ja opettajan keinojen on siksi muututtava. On luotava olosuhteet, joihin sähköinen tiedonvälitys ei pysty.

5.4 Opiskelijan viihtyminen – tarpeellista vai ei

Oppilaitokselle ja opettajuudelle lisääntynyt tiedon tulva asettaa suuren haasteen. Voisiko opettaja olla eräänlainen viihdetaitelija, joka saisi opiskelijat oppimisen lisäksi sosiaaliseen vuorovaikutukseen keskenään ja viihtymään ryhmässä. Siihen kilpailevat tietolähteet kuten internet eivät pysty. Opiskelijat toivoivat tässä kausihuonetuottajien koulutuksessa myös enemmän erilaisia tutustumiskäyntejä ja opintomatkoja jolloin yhdistyivät oppimisen ja viihtymisen miellyttävimmät puolet.

Ryhmänohjaajan onnistumista kurssinsuunnittelussa, osallistujien tukena ja ohjaajana oli arvioitavissa ryhmäkeskustelujen yhteydessä sekä kirjallisten palautteiden perusteella. Palautelemakkeista ei saatu sellaista sanomaa, josta olisi ollut merkittävästi apua koulutuksen suunnittelussa tai toteutuksessa. Palaute oli myönteistä, mutta siitä oli vaikeuksia tulkita koulutuksen kehittämiskohteita (LIITE 4).

5.5 Onnistumisia ja epäonnistumisia koulutushankkeessa

Kausihuonetuottajan koulutus oli eräänlainen pioneeriprojekti. Kausihuonetuottajille ei aikaisemmin ollut järjestetty koulutusta aiemmin ympäntynä sitä tutkintoon johtavan koulutuksen valmistavaksi koulutukseksi. Riskiä otettiin ja virheitäkin tapahtui. Voi olla, että Opetushallituksen ohjeitakaan ei kaikilta osiltaan pystytty ehkä täydellisesti toteuttamaan. Osittain toteutettiin ja sovellettiin ohjeita nk. maalaisjärkeä käyttäen, jolloin kirjallisia ohjeita oli tulkittava väljästi. Tehtiin kompromisseja. Tarkoitus oli silti hyvä. Haluttiin tehdä hyvä koulutus joka tuottaa osaavia kausihuoneyrittäjiä.

Asiakkaat olivat yrittäjiä ja aikuisia. Yrittäjät tavoittelivat koulutuksella tietoa ja osaamista, tutkinto oli toisarvoinen tavoite, mutta aiemman vankan puutarhaosaimisen tunnustaminen tutkintopaperilla sopi kyllä useimmille. Useimmat opiskelijat tulivat koulutukseen kehittämishankkeilta saatujen vinkkien perusteella. Tutkintoa ja sen valmistavaa koulutusta käytettiin, koska koulutukselle tarvittiin rahoitus. Tutkinto ja sen valmistava koulutus olivat väline tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Tämä tehtiin kyllä opiskelijoille selväksi koulutusta aloitettaessa ja heille korostettiin että rahoituksen vastineeksi osallistujien tulee osoittaa yhteistyöhalua ja olla tunnollisia opiskelijoita.

Kaikkia tavoitteita koulutuksessa ei saavutettu. Suurin osa suoritti kyllä onnistuneesti tutkinnon, mutta tutkinnon valmistava koulutus ei kaikilta osiltaan vastannut tavoitteita. Se makrotavoite ei toteutunut, että koulutuksen päättyessä ryhmästä useimmat viljelevät puutarhakasveja kausihuoneissa. Toiko koulutuksesta saatu tieto liikaa realismia yrittäjille, kun kurssin myötä kaikki eivät ryhtyneetkään kausihuoneita pystyttämään, kuten oli ennakoitu ennen koulutuksen aloittamista.

Mitä koulutuksella sitten olisi pitänyt tavoitella? Oliko tavoitteena saada uusi tuotantomuoto räjähdysmäiseen kasvuun – jotta oppilaitoksen kumppanina toimivien hakkeiden ansioluetteloon saadaan komeita lukuja kohtaan -saavutetut tavoitteet? Vai oliko tavoite vastata valmiiseen koulutuskysyntään? Haettiin ehkä jotakin mitä tahansa - koulutusta, että oppilaitokselle saadaan toimintaa ja elämisen edellytykset taas vuodeksi turvattua? Vai olikohan koulutuksen suunnittelijoilla oma henkilökohtainen tavoite olla mukana jossakin isossa jutussa.

Näitäkin edellisistä tavoitteista useat kyllä toteutuivat, mutta koulutuksella saatiin myös vaikutuksia, joita ei ole mahdollista mitata. Ammatillisen koulutuksen tulee tukea osaamisyhteiskunnassa kansalaisten henkisen ja sosiaalisen pääoman kasvua yhteiskunnassa. Sosiaalista pääomaa syntyi kun opiskelijat oppivat tuntemaan toisiaan ja jakaman mielipiteitä, tietoa ja apua toisilleen opiskelijaryhmässä (Arkipäivän oppiminen 1998. s. 22).

Puutarha-alan modernilla koulutusidealla saatiin ryhmä aktiivisia yrittäjiä yhteen vuodeksi. Uuden oppimisen painopiste siirtyi jatkuvasti luokkahuoneista työyhteisöön ja kehityshankkeisiin, joiden merkitys tässäkin koulutuksessa oli avainasemassa. Yrittäjien omat yritykset ja Marjaosaamiskeskus-hanke sekä muut puutarha-alan kehityshankkeet olivat kiinteästi mukana kausihuonetuotannon koulutushankkeessa. Koulutusryhmä teki tutustumiskäyntejä ryhmänä toistensa yrityksiin.

5.6 Kehittämistavoitteita tuleviin koulutuksiin

Monilta osin kausihuonetuottajakoulutukselle asetetut tavoitteet toteutuivat, mutta jälkikäteen arvioiden kausihuonetuottajille toteutettu koulutus oli kyllä liialla kii-reellä suunniteltu joka näkyi toteutuksessa. Koulutusohjelman runko ja ammattituk- kinnon vaatimat asiakirjat olivat kyllä ennakkoon tehdyt, mutta todellinen koulutuk- sella haettavat päämäärät olivat osittain hämärän peitossa. Seuraavaan vastaavaan koulutukseen on helpompi valmistautua kun on kokemusta. Seuraavassa koulutuk- sessa on tehtävä huolellisempi valmistavan koulutuksen sisällön valmistelu.

Henkilöresurssit ja oppijalle annettavissa oleva aika vaihtelevat, monista eri syistä johtuen. Osittain opetuksen onnistumisessa on kyse myös organisoinnista. Opetusryhmille mutta erityisesti oppijalle henkilökohtaisesti olisi varattava riittävästi aikaa. Opiskelupaikkaan saadaan runsaasti yhteiskunnan rahoitusta joten oppilaitoksella on moraalinenkin vastuu antaa oppijalle aikaa. Oppija on oppilaitokselle se tärkein, hän on asiakas jonka tulisi saada suurin huomio kun oppilaitos toteuttaa toimintaansa. Kausihuonetuottajille järjestetyssä viljelypuutarhurin koulutuksessa oppijakohtaiseen vuoropuheluun ei pystytty järjestämään riittävästi aikaa. Dialogi jäi puutteelliseksi.

Dialogi tarjoa mahdollisuuden muutokseen tai oppimiseen joka tapahtuu osallistujissa näiden omilla ehdoilla. Aikuiskoulutuksen tehtävä on tukea oppijaa niillä alueilla joilla hän ilmaisee tarvitsevansa tukea (Opettajuus muutoksessa. 2002. s.252).

Oppija tulee hakemaan opetusta, tietoja ja taitoja ja oppilaitoksen tulee auttaa oppijan kehitystä. Opettajan tulee antaa tietonsa joka dialogissa on yhteisen ymmärryksen etsimistä tai tutkimista. Dialogiin on pyrittävä aidosti. Aikuisten opiskelijoiden kanssa sen tulisi olla suorastaan elämänasenne.

Seuraavassa luettelen koulutuksen keskeisimmät kehittämiskohteet seuraavalle vastaavalle koulutukselle:

- varattava riittävät henkilöresurssit kurssin läpiviemiselle
- suunniteltava koulutuksen sisältö, lukusuunnitelma huolellisemmin
- opetus on pyrittävä keskittämään suppeammalle kouluttajajoukolle tai pyrittävä määrittelemään tarkemmin kouluttajien koulutussisällöt
- annettava enemmän henkilökohtaista aikaa oppijalle, yksilölle
- näyttötilaisuudet on valmisteltava paremmin käytännönläheisyyttä lisäten
- oppimismatkoja enemmän mutta ne on suunniteltava määrätietoisemmin

Tulevaisuudessa opettajuus on yhä kiihtyvään tahtiin ajassa elämistä ja suunnan näyttämistä. Suunnan näyttäminen perustuu ajassa elämisen aineksiin sekä oppijan että yhteisen hyvän parhaaksi.

5.7 Ryhmänohjaajan onnistumisen kokemuksia

Ryhmänohjaaja tehtävänkuva oli tässä hankkeessa monipuolinen. Ryhmänohjaaja oli yleismies, jonka tehtävät sisälsivät kaiken koulutuksen alusta loppuun. Työ alkoi vajaan vuoden ennen koulutusta ja päättyi vasta muutaman kuukauden kuluttua koulutuksen päättymisestä. Tehtävälista oli monipuolinen, sisältäen kaikkea aina kurssin ideoinnista koulutuksen loppuraportteihin.

Kurssiavajaiset ja sitä seuraava vuoden kestävä monimuotoinen koulutus sisälsivät moninaisia tavanomaisia rutiineita päivittäin, mutta kun kyse oli uudesta koulutuksesta, oli koulutuspäivien suunnittelussa ja erikoisluennoitsijoiden kullekin kurssipäivälle tuotavien sisältöjen läpikäymisessä paljon työtä. Lisäksi tehtäviin kuului tuutorointia, opintojen edistymisen seuranta, neuvontakäyntejä opiskelijoiden luona sekä näyttötilaisuuksien suunnittelu ja toteutus kolmikantaperiaatteella.

Ryhmänohjaajalle irrallisten oppilaitoksen ulkopuolelta tulevien ja opiskelijoita tuntemattomien luennoitsijoiden käyttö on työllistävää. Tällaiset satunnaiset luennoitsijat tarvitsevat paljon kurssinvetäjän apua sekä enakkoon että lähiopetuspäivien aikana jopa hyvin yksinkertaisissa asioissa kuten oppilaitoksen tavanomaisten teknisten laitteiden hallinnassa, monisteiden ottamisessa tai vaikkapa vain ovien avaamisessa. Lisäksi on tarkoituksenmukaista jossakin määrin seurata ja juontaa sekä ohjata keskustelua vierailevien luennoitsijoiden apuna heidän opetuspäivinään. Erikoisasantuntijat ovat taitavia ja tietäviä omalla alallaan, mutta pedagogina toimiminen on taitolaji. Ryhmänohjaajan tulee olla hyvä kymmenottelija jonka olisi oltava hyvä kaikilla koulutustoiminnan osa-alueilla selviytyäkseen kunnialla niin opiskelijoiden silmissä, oppilaitoksen vaatimuksista sekä rahoittajan ja yhteiskunnan eettisistä vaatimuksista.

LÄHTEET

Julkaistut lähteet:

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara P., P. 2001 Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Pohjonen, P. 2005 Työssäoppiminen, Helsinki: Otava

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. 1995. Aikuiskoulutuksen arviointi. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Kansanvalistusseura. 1993. Aikuisten oppimisen uudet muodot. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. 2000. Oppiminen ja ikääntyminen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Saarinen, E., Lonka K., P. 2000. Muodonmuutos. Helsinki: WSOY.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 2002. Opettajuus muutoksessa. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 1996. Oppiminen ja elämänhistoria. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 1998. Arkipäivän oppiminen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Sallila, P., Tuomisto J., 1997. Työn muutos ja oppiminen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Repo, I., Nuutinen T., 2005 Viestintätaito. Helsinki: Otava.

Luukkainen, Olli. 2005. Opettajan matkakirja tulevaan. Jyväskylä: PS-kustannus.

Luukkainen, Olli., Valli, Raine. 2005. Kaksitoista teesiä opettajalle. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura, 2001, Verkot ja teknologia, Helsinki: BTJ-Kirjastopalvelu.

Määräyksiä ja opetusperusteita sekä tilastoja:

OPH	1997. Viljelypuutarhurin ammattitutkinto.
OPH	2003. Näyttötutkinto-opas
OPH	2001. Maatalousalan perustutkinto
PTL	2006. Tilastoja puutarha-alalta
SAKKY	2005. Opetussuunnitelma

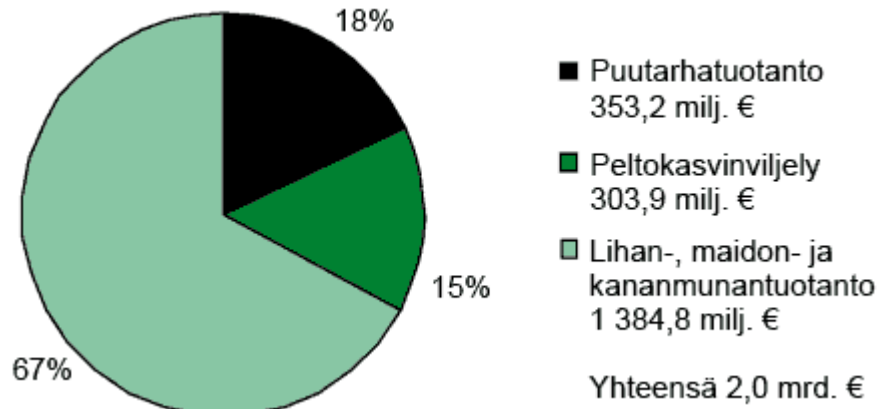
Haastattelut:

Ilkka Voutilainen, toiminnanjohtaja, Suonenjoen seudun marjanviljelijäin yhdistys
 Ville Matala, MMM, kirjailija, puutarhatalouden erikoisneuvoja
 Liisa Kääriäinen, koulutuspäällikkö, Savon ammatti- ja aikuisopisto
 Kari Korhonen, MMM, johtaja, Suonenjoki, Marjaosaamiskeskus

Julkaisemattomat lähteet:

TYO:	http://users.utu.fi/marimur/OP%20johtajuus.htm
Verkko-tutor:	http://www.uta.fi/tyt/verkkotutor
PTL:	http://www.puutarhaliitto.fi/tilasto.html
PTL:	http://www.puutarhaliitto.fi/koulutus/toinenaste.html
MOK:	http://www.berryknow-howcentre.fi
MOK:	http://www2.marjaosaamiskeskus.fi/forum
Haygrove:	http://www.haygrove.co.uk
Viking:	http://www.vikingtunnels.com

LIITE 1

Puutarhatuoton osuus maatalouden markkinahintaisesta tuotosta

Vuoden 2005 ennakkotiedot ilman tukia.
Lähde: MTT / Suomen maatalous ja maatalouselinkeinot 2006.

Kuvio 1. Puutarhatuotannon osuus prosentteina koko maataloustuotannosta

Puutarha-alan työllisyys

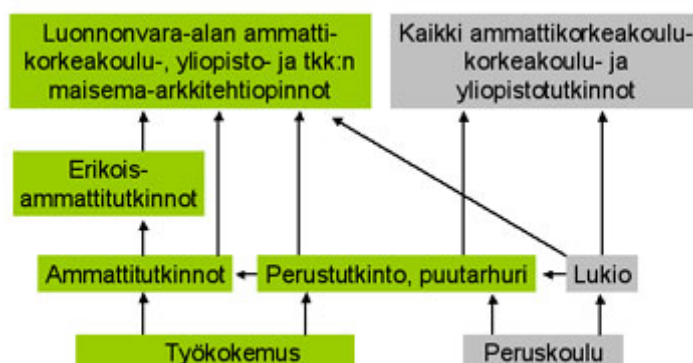
	2005			2000	
	henkilöä	henkilötyövuosia	ulkomaisen työvoiman osuus henkilötyövuosista	henkilöä	henkilövuosia
Puutarhatuotanto¹		12 954	13 %		15 145
avomaalla ja kasvihuoneessa					
- Josta viljelijä, puoliso, perheenjäsenet, osakkaat, tilanhoitajat ja vakinaisesti palkattu työvoima	17 209	9 807		22 250	12 483
- Josta lyhytaikainen työvoima, lomittajat ja urakoitsijat		3 146			2 661
Viherala²	16 000				
- Josta vakinaisesti palkattu työvoima, noin	10 000				
- Josta kausityövoima, noin	6 000				
Kukka- ja puutarhakauppa³		4 200			

1Kokonaistyöpanos yrityksissä joissa puutarhakasvien tuotanto on sivu- tai päätuotantosuunta. Lähde: Puutarhayrityskisteri 2005, 2Viherympäristöliitto ry, 3Kauppapuutarhaliitto ry ja Suomen Puutarhakauppiat ry.

Lähde: Puutarhaliitto

LIITE 2

Monia mahdollisuuksia kouluttautua puutarha-alalle

Kuvio 2. Luonnonvara-alan koulutuspolkuja

Viljelypuutarhurin ammattitutkinto

Viljelypuutarhurin koulutus on tarkoitettu puutarhatalouden perustutkinnon suorittaneille puutarhureille tai työkokemuksen kautta vastaavat puutarhaviljelyn tiedot ja taidot hankkineille, joilla ei ole puutarha-alan peruskoulutusta. Viljelypuutarhurikoulutuksen laajuus on **47 opintoviikkoa** ja siihen kuluu aikaa noin yksi lukuvuosi. Tutkinnossa on neljä suuntautumisvaihtoehtoa.

- kasvihuonetuotanto
- avomaan kasvituotanto
- hedelmä- ja marjatuotanto
- taimistotuotanto

Koulutus voidaan toteuttaa monimuotokoulutuksena tai oppisopimus-koulutuksena. Koulutukseen sisältyy lähiopetusta, etätehtäviä ja työssäoppimista.

Tutkinnon osa-alueita ovat **tuotannon ohjaaminen ja markkinointi, puutarhakasvien viljely** sekä **sadonkorjuu ja jatkokäsittely**.

Viljelypuutarhuri tuntee puutarhakasvit, niiden viljelyedellytykset ja -menetelmät. Viljelytyöiden kone- ja laitetekniikka ja työturvallisuus sekä kasvinsuojelu ovat hallinnassa. Hän osaa ottaa huomioon viljelyn ympäristövaikutukset.

Varsinaisten tuotannon työtehtävien lisäksi opiskellaan tuotannon ohjaamista ja markkinointia sekä sadonkorjuuseen, laadun varmistamiseen ja tuotteiden jatkojalostukseen liittyviä asioita.

Viljelypuutarhurin tutkinnon suorittaneet voivat sijoittua esimiestehtäviin, joten hyvät yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot sekä riittävä kielitaito kuuluvat ammattitaitoon.

Koulutukseen osallistuneet saavat opiskelutodistuksen. Tutkintotodistuksen saa useamassa vaiheessa opintojen aikana suoritettavan näyttötutkinnon perusteella.

Lähde: Puutarhaliitto

LIITE 3
Kausihuonetuottajien opetusmatkakuvia vuonna 2006
(Kuvat Ilmo Koiviston arkistosta)

KURSSIPALAUTE

Kurssin nimi: **Viljelypuutarhuri/Kausihuoneyrittäjä** SUONENJOKI
 Ajankohta: **Vuosi 2006**

1. Miten koulutus on vastannut odotuksiasi kokonaisuudessaan

Täysin	Kohtalaisesti	Ei lainkaan
()	()	()

Vastaa vain niihin kohtiin seuraavista, joihin olet osallistunut:

Mielipiteeni henkilökunnan onnistumisesta:

2. Opettajat ja vetäjät:	Erinomainen	Hyvä	Kohtalainen	Huono
Ilmo Koivisto, ryhmänohjaaja.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Nn Nn.....	()	()	()	()
Toimiston henkilökunta.....	()	()	()	()
Asuntolahenkilökunta.....	()	()	()	()
Ravintola Mansikka.....	()	()	()	()
Seminaarit (mm Futurian, pellonpiennarpuv)..	()	()	()	()
Retket (mm. syysseminaarit, talviluentopäivät)	()	()	()	()
Näyttötilaisuus tilakäyntinä.....	()	()	()	()
Muut näytöt.....	()	()	()	()

2. Mikä opetuksessa tai koulutuksen aikana on ihmetyttänyt tai ärsyttänyt?

3. Oma aktiivisuuteni on ollut	Erinomainen	Hyvä	Kohtalainen	Huono
	()	()	()	()

4. Miten voit käyttää koulutuksesta saatuja tietoja omassa työssäsi?

5. Miten parantaisin koulutusta? (esim. mitä lisää, mitä vähemmän, koulutuspaikat, opettaja- tai kouluttajaehdotuksia, harjoitustehtävät, etäopiskelun ohjaus, opintomatkat kotimaahan tai ulkomaille, terveiset oppilaitoksen johdolle, vetäjille ja muulle henkilökunnalle, jne.)

KIITOS! Annoit arvokasta palautetta!